

kalendárium

Paul Gauguin: *Ka lapaos ônarckép*, 1893
© RMN-Grand Palais (Musée d'Orsay)

Összeállította: Jankó Judit

GAUGUIN, AZ ALKIMISTA • **GRAND PALAIS, PÁRIZS** • 2018. január 22-ig • A monumentális Gauguin-életmű-kiállítás az Art Institute of Chicago és a Musée d'Orsay együttműködésével szerveződött. A tárlat bemutatja a kísérletező kedvű művész újszerű megoldásait, kísérleti módszereit, valamint nonkonform életútját. Kétszáznegyven felvonultatott mű közül több, egymás mellett még sosem kiállított párdarabot, egymást kiegészítő alkotásokat láthatunk. A festmények mellett korábban nyilvános tárlaton még egyáltalán nem vagy csak ritkán látott kerámiákat is összegyűjtöttek, és mindezt kiegészítették olyan primitív művészeti alkotásokkal, amelyek ihlető forrásul szolgáltak Gauguin művészetéhez.

A kiállítás időrendben halad, az alkotó korai korszakával kezdődik, az impresszionizmussal való küzdelmével, majd Bretagne és Martinique ideje következik, az első tahiti út, a párizsi visszatérés, végül az utolsó évek a Marquesas-szigeteken. Nagy hangsúlyt helyeznek annak bemutatására, hogy Gauguin karrierje során miként kísérletezett új anyagokkal és módszerekkel, mindenféle műfajban, hiszen ez a megállapítás egyaránt igaz a festményekre, kerámiákra, fametszetekre és nyomatokra. A kísérletezésre nemcsak pénzügyi nehézségek kényszerítették, számos esetben egyszerűen a saját kíváncsisága hajtotta. Kortársai életében nem értékelték megfelelően, de ma már tudjuk, hogy a 19. századi Párizs egyik legfontosabb művésze volt. Sőt, már az 1906-os Salon d'Automne posztumusz Gauguin-kiállításán is számos korabeli művész felfedezte magának, meghatározó hatást gyakorolt a francia avantgárdra és nem utolsósorban a fiatal Pablo Picassóra.

KORNISS PÉTER – FOLYAMATOS EMLÉKEZET • **MAGYAR NEMZETI GALÉRIA** • 2018. január 7-ig • Korniss Péter a kortárs magyar fotográfia egyik meghatározó alkotója, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth-díjas és Pulitzer-emlékdíjas fotográfus. Munkásságának középpontjában az eltűnőben lévő erdélyi és magyarországi paraszti életmód dokumentarista ábrázolása áll. *Folyamatos emlékezet* című kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában azokra a sorozatokra koncentrál, amelyek az egész életmű legfontosabb szellemi ívét adják. Az ötven évet átölelő tárlat elénk tárja a társadalmi változásokra nyitott, azokat folyamatosan elemző, majd abból saját képi világát megteremtő fotográfus pályáját. A hagyományos paraszti kultúrától elindulva fokozatosan a globalizálódott világ s a vendégmunkás lét kerül figyelem középpontjába. A kiállítás első egysége a hatvanas-hetvenes években készült, a hagyományos paraszti világot ábrázoló alkotásait mutatja be. Az 1970-es évektől

a művész érdeklődése az ingázó munkások felé fordult: A *vendégmunkás* című sorozatot a második szekcióban láthatjuk. A kiállítás harmadik egysége a globalizáció megjelenésének idejét járja körül, majd a negyedik szekció Kornissnak a 2000-es években készült munkáit mutatja be. Ebben az időszakban a hagyomány és a jelen kérdése foglalkoztatta, ekkor készült *Betlehemesek* című sorozata. Itt jelent meg először munkájában az úgynevezett megrendezett kép, a staged photography stílusában létrehozott képtípus. Sorozatában az autentikus, máig sokfelé élő betlehemező játék szereplőit a modern városias életforma színterein fényképezte. A kiállítás utolsó szekciója a Budapesten munkát vállaló erdélyi asszonyokkal foglalkozik. Ez a sorozat az elmúlt három évben készült, és a Magyar Nemzeti Galéria kiállításán látható első alkalommal. A kiállításához magyar és angol nyelvű katalógus is készül. A kötet három tanulmányát Korniss életművének kitűnő ismerői írták: Colin Ford, az Angol Nemzeti Fotómúzeum alapítója, Daniela Mrázková, a Czech Press Photo igazgatója és Baki Péter, a kecskeméti Magyar Fotográfiai Múzeum igazgatója. A kiállítás kurátorai: Baki Péter és Jerger Krisztina.

GAZDÁLKODJ OKOSAN • LUDWIG MÚZEUM - KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM

• 2018. január 14-ig • A kiállítás a kortárs képzőművészet és a gazdaság kapcsolódási pontjait vizsgálja. Ez a kapcsolat túlmutat a kultúrafinanszírozás vagy a profitorientált kereskedelmi galériák működésének kérdésein, és olyan témákat érint többek között, mint a művészi munka társadalmi helyzete, a szabadidő kérdése, az érték fogalma vagy a művészek által megalkotott gazdasági modellek működése. A kiállítás címe nemcsak egy ismert népszerű társasjátékra utal, hanem a múzeum gyűjteményének egyik, talán kevésbé ismert darabjára, a Hejtes Szomlyázók csoport nagyméretű installációjára is. A játékhoz hasonlóan a kiállítás is társas tevékenységként tekint a gazdaságra éppúgy, mint a művészetre. A hazai és nemzetközi válogatásban a Ludwig Múzeum gyűjteményben található, témába vágó alkotások is helyet kapnak.

ANNYI TITKOM MARADT... - SZÁZ ÉVE SZÜLETETT SZABÓ MAGDA • PETŐFI IRODALMI MÚZEUM

• 2018. március 4-ig • Szabó Magda születésének századik évfordulója alkalmából a Petőfi Irodalmi Múzeum nagyszabású kiállítást rendezett. A tárlat kurátorainak, Borbás Andreának és Kiss Borbálának kiindulópontja az írónő vallomása volt, miszerint „ami velem és köröttem valaha megesett, és amit én annak a nyersanyagából alkottam, aligha különíthető el. Ha meghalok, magammal viszem minden titkomat, s nem lesz irodalomtörténész, aki meg tudja fejteni, mikor ki voltam, melyik figurám, vagy mi volt valóban igaz ebben vagy abban az ábrázolásban. A tükör, amelyet a világ felé fordítottam, halálommal széttörik, cserepei nyilván összeilleszthetők és beszoríthatók lesznek valami keretbe, és mégsem azt mutatják majd, ami voltam, vagy amit teremtettem.” (*Mézescsók Cerberusnak*, 168.).

Szabó Magda műveiben családi magánmitológiát épített, ezért a kiállítás egyik központi eleme a családfa, amelyen az író nő felmenőinek fényképe mellett az is szerepel, melyik művének melyik szereplőjeként elevenednek meg. Szabó Magda teremtett testvére, a Für Elise főszereplője, Bogdán Cecília is színre lép, bemutatják azokat a dokumentumokat, melyek előkészítik az életműbe való beléptetését. Szabó Magda magánmitológiájának férje és bejárónője is fontos része: Szobotka Tibor és *Az ajtó* Emerence e megvilágításban kerül bemutatásra. Nem csupán az önéletrajzi ihletésű művek titkaiba nyújtanak bepillantást, hanem olyan ikonikus regények, mint a *Freskó*, *Az őz*, a *Katalin utca* vagy a *Disznótor* keletkezéstörténete is felvillan, mindez Szabó Magda személyes tárgyaival illusztrálva. Ezen túl a látogatók megismerhetik Szabó Magda kézírását, aláírásait, kedvenc illatát és kedvenc folyóiratát.

METAMORPHOSIS – SEBASTIÃO SALGADO – OLGA TOBRELUTS – JOZEF SUCHOŽA KIÁLLÍTÁSA • MŰCSARNOK • November 12-ig • Régen mindennapi tapasztalás volt a Föld kozmikus kötődése, ez határozta meg az év ünnepeit. Mára a mindenségről való univerzális tudás elhalványult, de mítoszokban és szimbólumokban ránk maradt. A természet örök körforgása, az újjászületés szakrális élményét a művészetek segítségével azonban még mindig átélhetjük, s ebben kíván segítségünkre lenni a Műcsarnok tárlata. Salgado fekete-fehér művészete páratlanul erős újjászületés-mágiát valósít meg, a *Genesis* tárlat sok országot bejárt vallomás. A világ érti a fotográfus kínálta példaértékű személyes hozzájárulást is: az alkotó – sikerei csúcsán – családjával együtt Párizsból visszatért braziliai szülőföldjére, ahol birtokaikon eredményesen telepítették vissza a kipusztított őserdőt. Olga Tobreluts az ókori isteni mitológiák által közvetített kozmikus átváltozások emberléptékű meséinek képi őrzője, aki a festészetben fordult vissza az ősi tudáshoz. Pétervári újakadémiai csapata forradalmi tettként emelte vissza a művészet látókörébe e mesterség témáit és kézműves tradícióit. Tobreluts művészete a kultúra régi-új értékeit nagyvonalúan tudja ötvözni a friss képalkotó technikák eszközeivel. Jozef Suchoža téralkotó művészete mindannyiunk elemi élményét, élet-halál tapasztalását változtatja át leheletfinom plasztikai táncá. Tereiben az emelkedett ősi rítusok és szimbólumaik élednek kortárs kultusszá.

HÁTRAHAGYOTT UTÓPIÁK – ANDREA KALINOVÁ, MONI K. HUBER, NEMES CSABA KIÁLLÍTÁSA • BTM BUDAPEST GALÉRIA • Október 29-ig • Moni K. Huber, Andrea Kalinová és Nemes Csaba tájképei különböző nyelveken építészetet mutatnak be és szintézist teremtenek az egyéni emlékezet – a szubjektív tapasztalatok, amelyek olyan érzelmeket tudnak előidézni, mint a melankólia vagy egy vissza nem hozható múlt iránti nosztalgia –, valamint a politikai, gazdasági és társadalmi eseményekből álló kollektív memória között. Tájképek, amelyek egyesítik a természetet az építészettel, a múltat a jelennel,

és felfedezik a mulandóság szépségét. Mindez azt sugallja, hogy az építészet a történelmet tükrözi, és hogy a történelmet konstruáló különböző narratívák fedésben vannak. A kiállítást egy bécsi kurátor, Pia Jardi rendezte.

A TÁJ KONFIGURÁCIÓJA – BERNÁT ANDRÁS RETROSPEKTÍV KIÁLLÍTÁSA • MODEM, DEBRECEN • október 29-ig • A Bernát András életművéből nyílt nagyszabású retrospektív tárlat hetven munkát vonultat fel. A válogatás 1979-től kezdődően szemlélteti Bernát művészetének elemeit, folyamatosan visszatérő témáit és legújabb műveit. A főiskolai éveket megelőzően készült hiperrealista képektől az álmok inspirálta szürrealista tájképeken és a holisztikus szemléletben készült fotókon keresztül vezet el az utóbbi időszakot meghatározó absztrakt sorozatokig – a hullámzó formanyelvű *Objektum* és az egyenes vonalakra építő *Tér* tanulmányosorozat darabjaiig. A kiállítás a Paksi Képtárral együttműködésben jött létre.

AGRO FORGATÓKÖNYV – MOLNÁR ZSOLT KIÁLLÍTÁSA • PAKSI KÉPTÁR • 2018. január 14-ig • A Magyar Képzőművészeti Egyetem grafika szakán 2012-ben diplomázó Molnár Zsolt hamar műfajt váltott. „Grafika szakon végeztem, és valahogy mindig metszeteket kellett csinálnom” – emlékszik vissza a technikai megkötéseket és a folyamatosan megszakadó munkafolyamatokat szimbolizáló egyetemi időszakra. Állítása szerint akkoriban általában fametszetet készített, a litográfiát kevésbé szerette. Zavarta az alkotási flow-t megtörő tehetetlen várakozás, ami kéz a kézben járt a marással és savazással, az anyagok és kemikáliák hatásmechanizmusával. „Egyszerűen zavart, hogy nem látom, amit csinálok, bosszantó volt, hogy napokba és hetekbe telt, mire kirajzolódott, hogy mit is akarok ábrázolni.”

ELŐHÍVÁS • FERENCZY MÚZEUM, SZENTENDRE • November 19-ig • A kiállítás privát fotókon keresztül mutatja be a szentendrei képző- és iparművészeket, kiállításokat, művészeti eseményeket – a régi művésztelep életétől napjainkig. Ünnepek és hétköznapok egyaránt láthatók a képeken. Megjelenik a templomdombi tárlat, a Vajda Lajos Stúdió, a Műhely Galéria, a Dalmát pince, az egynapos Inkubátor-tárlat, az Ipszilon Galéria Kondor-kiállítása, a Művész-konyha –, megannyi nevezetes szentendrei képzőművészeti esemény színes és fekete-fehér fotókon. Kurátor: Rappai Zsuzsa.

PLAKART – VIZUÁLIS MŰVÉSZET A SZÁMÍTÓGÉPES GRAFIKA ELŐTT • **SZEGERDI MÓRA FERENC MÚZEUM** • december 31-ig • Különleges plakátkiállítás látható a szege-di Móra Ferenc Múzeumban: a milleniumi rendezvényektől kezdve egészen 1956-ig lát-hatók falragaszok az adott korok lenyomataiként. A különböző plakátokról kiderül, hogyan védekeztek hazánkban a maláriát terjesztő szúnyogok ellen, hogyan óvtak az alkoholfogyasz-tástól, milyen felvilágosítás járt a házasság előtt állóknak, és bemutatnak egy olyan 1956-os plakátot is, amelyen eredeti bakancsnym is látható, ahogy a forradalom napjaiban megta-posták. A plakátok segítségével a látogatók az 1890-es évektől egészen 1956-ig barangolhat-ják be Magyarország történelmét. Láthatjuk a dualizmus korának virágzó gazdaságát, a min-dennapi életet, az első világháború és a Tanácsköztársaság idejét. A két világháború közötti időszak fellendülő gazdaságát szemléltetik többek között az Orion rádió plakátjai: ekkoriban az európai rádióexport negyven százalékát az Orion biztosította. Az ötvenes évekből meg-jelentek a klasszikus propagandaeszközként, szovjet mintákra készült plakátok, valamint az egészségüggyel kapcsolatos falragaszok is.

KARÓ KÖZT A POTYKA – KISSZERSZÁMOS HALÁSZAT • **JANUS PANNONIUS MÚZEUM – TERMÉSZETTUDOMÁNYI OSZTÁLY – PÉCS** • 2018. január 27-ig • Iz-galmas és ősi mesterség fortélyaiba, szakmai titkaiba avatja be az érdeklődőket a Janus Panno-nius Múzeum új időszakos kiállítása. Az értékesebb halászóvizek már a középkorban földes-úri tulajdonba kerültek, de a kevésbé értékeseken még sokáig fennmaradt a szabad halászat lehetősége. A paraszthalászok, akik csak kiegészítő foglalkozásként halásztak, főleg télen és tavasszal (a mezőgazdasági munkák szünetében) jártak halért. A 16–17. században a „köteles halak” – a tokfélék és a harcsa – főúri eledelnek számítottak, míg a „tömegszákmányból” tar-tósított halat fogyasztották a jobbágyok, katonák és cselédek. A halat sütötték, főzték, szárítot-ták, füstölték, sózták. A halászlé készítésének specialistái a halászok voltak, tőlük került a pol-gári konyhákba. A tájanként eltérő receptekben közös, hogy többféle halból, vöröshagymával, sóval, borssal és paprikával főzik. 2015-ben a bajai halászlé hungarikummá vált. A 19. századra a táplálkozáskultúrában is megmutatkozott a folyószabályozások és mocsárlecsapolások ha-tása. A korábban halbőségükről híres vizeink halállománya jelentősen lecsökkent. 2017-től a Magyar Haltani Társaság kezdeményezésére március 20-át a halak napjává nyilvánították.

ACÉL ÉS ARANY – OSZMÁN FEGYVERKINCSEK AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ÉS A DOBÓ ISTVÁN VÁRMÚZEUM GYŰJTEMÉNYÉBŐL • **DOBÓ ISTVÁN VÁR-MÚZEUM, EGER** • 2018. március 26-ig • A kiállítás az Iparművészeti Múzeum és a Dobó István Vármúzeum szakmai együttműködésének eredményeként jött létre. Az időszaki kiállí-tás a két múzeum legszebb oszmán kori díszfegyvereiből válogatva olyan műtárgyakat mutat

be, amelyek mind iparművészeti, mind képzőművészeti szempontból ritkaságnak számítanak. Tudatosan törekedtek arra, hogy a fegyveres összecsapásokon túllépve bemutassák az oszmán-török kultúra nálunk kevésbé ismert elemét, a nagyszerű és fantáziadús keleti kézművességet. Az *Acél és Arany* cím arra utal, hogy a pusztításra szánt eszközöket az emberi képzelőerő és a művészet ereje fegyverből, harci eszközből példátlan szépségű dísz tárgygyá, iparművészeti remekké képes átlényegíteni. Az anyagban a nemrég elhunyt Péterváry István egri fegyvergyűjtő hagyatékának egy része is helyet kapott.

BRUEGEL. DRAWING THE WORLD • **ALBERTINA MŰZEUM, BÉCS** • december 3-ig • Idősebb Pieter Bruegel a 16. század egyik legfontosabb művésze, a politikai, társadalmi és vallási átalakulások korszakában keletkezett finom rajzai összetett képi világot idéznek fel: humorral és mély kritikával tükrözi a társadalmi viszonyokat, miközben az emberi lét tragédiája és nagysága is megjelenik. Százdarabos válogatásával az Albertina tárlata bemutatja Bruegel egyedi és sokszorosított grafikáival az életmű teljes keresztmetszetét. A kiállított rajzok jórészt a múzeum saját gyűjteményéből származnak, de rangos nemzetközi képtárakból is kölcsönöztek.

ROBERT FRANK • **ALBERTINA MŰZEUM, BÉCS** • 2018. január 21-ig • Robert Frank amerikai fotós, a háború utáni életforma egyik leghíresebb dokumentátora. A felvételeit bemutató kiállítás törzsanyaga egy egész Amerikát bejárt kétéves utazás időszakának képei. Az 1955 és 1957 között keletkezett fotókon az amerikai fogyasztói kultúra elterjedése és a feketék elleni erőszak valósága a központi téma. Amerika nem szerette a Frank által mutatott tükröt, semmi kedve nem volt belenézni, így a felvételek először Európában jelentek meg. Hosszú távon azonban kénytelenek voltak értékelni Frank munkásságát, akora hatást gyakorolt a fotográfia fejlődésére, és nem mellékesen megújította az utcai fotózás műfaját is.

TRUDE UND ELVIS. WIEN – MEMPHIS – HOLLYWOOD • **ZSIDÓ MŰZEUM, BÉCS** • november 12-ig • A tárlat Elvis titkárnőjének az 1920-ban bécsi zsidó családba született Trude Forshernek az életét eleveníti fel. Trude, családjával egyetemben 1938 augusztusában emigrált a nácik elől, és egy londoni megállóval az Egyesült Államokban kötött ki. New York után Hollywood felé vette az irányt, felkereste a még szülővárosából ismert zenei producerkedéssel foglalkozó Aberbach házaspárt, akik Elvis Presley jó néhány slágerének kiadásánál bábáskodtak. Segítségükkel Trude dolgozni kezdett az énekes és menedzsere, Tom Parker ezredes asszisztenseként, később Presley magántitkárnője lett. Elvis munkatársai és barátai körében számos zsidó származású embert találunk, ami nem evidens ebben az időben egy, a protestáns délről származó embernél. Az Elvisnél töltött évek után Trude saját televíziós produkciós

céget alapított Adolph Zukorral, a legendás filmes mogul unokájával. A kiállításon számos olyan tárgy látható, amit Trude Forsher fia adományozott a bécsi Zsidó Múzeumnak az amerikai showbusiness korai időszakából.

PICASSO 1932 • **MUSEÉ PICASSO, PÁRIZS** • 2018. február 11-ig • A Tate Modern 2018 márciusában nyíló Picasso blockbuster kiállításának „előrendezvénye”, felvezető kiállítása a párizsi Picasso Múzeum tárlata, amelyet a Tate Modernnel közösen rendez. Kiindulópontja egy interjú, amelyet Picasso 1932-ben adott egy francia újságnak, összegezve művészi pályájának első harminc évét és reflektálva az ezt az időszakot feldolgozó első retrospektív tárlatára, ami nemcsak a festői, de az emberi arcélét is megrajzolta. A kiállítás szinte napra lebontva dokumentálja Picasso 1932-es évét, művészi munkáinak – festmények, szobrok, metszetek – megmutatásával, levéltári dokumentumok segítségével, életeseményeinek kronológiai bemutatásával. A tárlat célja feltárni a művészi alkotási-gondolkodási folyamatot, megmutatni, hogy privát életének viharos eseményeit miként szublimálta művekbe. A koncepció szerint 1932, a „csodák éve” az az év, amikor Picasso Picasso lett. A kiállításra száz művet gyűjtöttek össze, köztük az első feleség, Olga Koklova és tizenegy éves Paulo fia portréját, de már megjelenik a fiatal szerető Marie-Thérèse Walter is. Itt van a 2010-ben a Christie’s árverésén 106,5 millió dollárért értékesített *Nude, Green Leaves* is, ami akkor átvette a vezetést a világ legdrágább festményeinek aukciós toplistáján és számos ritkán kölcsönadott festmény a MoMA gyűjteményéből. A tárlat egyszerre szól az új nemzedéknek, amelyik most fedezi fel Picassót és azoknak is meglepetéseket tartogat, akik úgy érzik, már ismerik a művészt.

BASQUIAT: BOOM FOR REAL • **BARBICAN, LONDON** • 2018. január 28-ig • Első ízben nyílik nagyszabású retrospektív kiállítás az Egyesült Királyságban az amerikai street art művész, Jean-Michel Basquiat munkáiból. Basquiat felfedezése épp most zajlik, a tárlat gyorsan reflektál a művész körül kialakult érdeklődésre, a százmillió dollár feletti aukciós eredményre, a 20. század végének egyik legfontosabb kortárs művésze címkére. A tahiti apától és Porto Ricó-i anyától született, alig több mint 27 évesen drogtúladagolásban meghalt, Lower Manhattanben graffitisként induló Basquiat a nyolcvanas évek elején robbant be a post-punk underground művészeti színtérre. Festett, zenélt, DJ-zett, verseket írt, performance-okat adott elő. A legfiatalabb művész volt, aki részt vett a 7. Kasseli Documentán. Formális képzőművészeti képzésben sosem részesült, de széles kapcsolatrendszerre tett szert a nyolcvanas évek alternatív művészeti világában, sokaktól sokfélét tanult, többek között Andy Warhol, Keith Haring és Blondie mellett is dolgozott. Zenélt, performance-okkal, filmezéssel, televíziózással is kísérletezett. A kiállítás nemzetközi múzeumok és magángyűjtemények több mint száz darabja mellett jegyzetfüzeteket, vázlatokat, ritka filmeket, fotókat és archív anyagokat is felvonultat.

